

Paramedik Eğitiminin Dünü ve Bugünü Past and Present of Paramedic Education

Dilek Yıldırım¹, Ebru Sarı¹, Seda Gündüz¹, Sadiye Yolcu²

¹ Öğr.Gör., Bozok Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yozgat, Türkiye

² Yrd.Doç.Dr., Bozok Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Acil Tıp Anabilim Dalı, Yozgat, Türkiye

Özet

Paramedik eğitiminde temel amaç hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde, hasta ve yaralılara temel ve ileri yaşam desteği verebilen; her türlü sistem travmasını tanıyıp uygun acil yaklaşımı yapabilen; ilk müdahaleleri yapmış hasta ya da yaralıların ambulansla güvenli bir şekilde hastanelere ulaşmasını sağlayan sağlık teknikeri yetiştirmektir. Paramedikler günümüzde ambulans sistemlerindeki yeni açılımlar ve hastane öncesi acil sistemindeki köklü değişiklikler sonucu önemli ve zorunlu elemanlar haline gelmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Acil, ambulans, eğitim, paramedik

Abstract

The primary aim of paramedic education is to train health technicians who can provide basic and advanced life support to patients and injured people, recognise all system traumas and perform the appropriate emergency interventions, ensure transport of patients to hospital by ambulance in a safe manner subsequent to on-site first aid interventions. Drastic changes in ambulance systems and system elements, new insights in pre-hospital emergency care have all considered the role of paramedics as important and crucial.

Key Words: Emergency, ambulance, education, paramedic

Kabul Tarihi: 19.01.2014

Giriş

Hastane öncesi Acil Sağlık Hizmetlerinde, acil tıbbi müdahale yetkisine sahip olan, olay yerinden hastaneye ulaşımca kadar hastanın hayati bulgularını stabil hale getiren veya getirmeye çalışan ve bu durumu devam ettiren, yetkisi kapsamındaki ilaç ve tıbbi aletleri kullanan sağlık profesyonellerine “paramedik” denilmektedir (1).

Aniden gelişen olay ve hastalıklar neticesinde durumu hayati aciliyet arz eden hasta veya kazazedelerin hayati fonksiyonlarını kontrol altına almak ölümle yaşam arasındaki bu kritik anı hızlı ve doğru değerlendirmek zorunda olmaları paramedik mesleğinin önemini ortaya koymaktadır.

Paramedik mesleği ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde ortaya çıkmıştır. Birinci ve 2. Dünya Savaşları, Kore ve Vietnam Savaşlarında bu ülkenin yaşadığı askeri tecrübeler; yaralıların süratle kesin tedavinin yapılacağı birimlere ulaştırılması ve sevki sırasında hayat kurtarıcı müdahalelerin yapılmasının, sağ kalıma çok büyük

katkı sağladığı tespit edilmiştir. Bu tecrübeler ışığında sivil ortamda, özellikle trafik kazalarında yaşanan ölümlerin azaltılması amacıyla çalışmalar başlatılmış, 1966 yılında Amerikan Ulusal Bilimler Akademisi'nin “travma” modern toplumların göz ardı edilmiş hastalığıdır raporundan sonra, aynı yıl çıkarılan Ulusal Karayolu Güvenliği yasası ile Ulaştırma Bakanlığı'ndan eyaletlerin ambulans sistemleri oluşturmaları ve standardizasyona gitmeleri istenmiştir. Bu tarihlerde farklı eyaletlerde bağımsız olarak başlatılan paramedik eğitimleri 1973 yılında çıkarılan Acil Sağlık Hizmetleri Sistemi Yasası ile standardizasyona kavuşturulmuştur (2).

ABD’nde ilk standart paramedik kursu 1977’de, ilk Acil Tıp Teknisyeni (ATT) kursu da 1984’de verilmiştir. 1971-1978 yılları arasında ABD televizyonlarında gösterilen ve Los Angeles İtfaiyesine bağlı olarak çalışan iki paramediğin öyküsünü anlatan "Emergency" dizisi Amerikan toplumu içerisinde paramediklerin özel bir mesleğin uygulayıcısı profesyoneller olarak kabul edilmelerini ve talep görmelerini sağlamıştır.

Günümüzde ABD'nde paramedik eğitimleri 1998 yılında güncellenen standart müfredat gereği ATT eğitimlerinin ardından minimum 1100 saat süren programlar halinde sunulmakta ve programa katılanlar bitirme sınavlarını başarıyla tamamlamaları halinde, her 2-3 yılda bir hizmet içi eğitim ve sınavlarla yenilemeleri gereken sertifikalarını almaya hak kazanmaktadırlar (3).

Türkiye’de Paramedik Eğitimi

Ülkemizde ambulans hizmetlerinin düzenlenmesinin ilk adımı 1985 yılında Ankara Numune Hastanesi bünyesinde başlatılan Hızır Acil Servis ile atılmıştır. Hastane öncesi acil bakımdaki hızlı gelişmeye paralel olarak bu alandaki en önemli eksikliğin insan gücü olduğu fark edilmiştir. 1990 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Namık Çevik ve Yüksekokul müdürü Prof. Dr. Necla Çevik tarafından Türkiye’de paramedik okulunun kurulabilmesi için Kanada Cambrian College ile bir proje başlatılmıştır. 1992 yılında proje kapsamında Semra Çelikli eğitim için Kanada’ya gönderilmiş ve eğitimi başarı ile tamamlayarak Türkiye’nin ilk paramedigi olmuştur. Projenin tamamlanmasının ardından, 1993 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi’nde Prof. Dr. Necla Çevik müdürlüğündeki Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu’nda program başlatılmıştır. İlk yıl programa 15 öğrenci kabul edilmiştir. Programın ilk öğretim elemanları; Semra Çelikli, John Fowler ve Suphi Türkmen’den oluşmuştur. Sonraları bu ekibe Hülya Ünalın Gedik ve Nursun Üstünkarlı katıldı. 1994’de Türkiye üniformaları belediye zabıtalara benzeyen paramedikleri tanıtmaya başlamış ve 1995 yılında Çağlar Uz ve Sinan Yenal Türkiye’de yetişmiş ilk paramedik eğitimciler olmuştur. 1997 yılında Ali Ekşi’nin Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Mesleki Beceriler Laboratuvarında göreve başlaması ile paramedikler tıp fakültesi eğitimlerine eğitimci olarak katılmaya başlamıştır.

Ülkemizde paramedikler 2004 yılında Sağlık Bakanlığı 112 Ambulans Servisi’nde görev almaya başlamışlar, yüklenmiş oldukları misyonlarını başarı ile gerçekleştirip acil sağlık sisteminde vazgeçilmez bir unsur olmuşlardır.

Ülkemizde mesleğe olan ilginin artması ile birlikte hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde paramedik eğitimi veren okulların açıldığı gözlenmektedir. Bugün 54 üniversitede, 74

programı bulunan paramedik mesleğinin toplam kontenjan sayısı 4944 öğrenci ile 5000 öğrenciye ulaşmıştır (5). Her geçen gün paramedik eğitimi veren üniversitelerin sayısı artış göstermektedir. Zamanla paramediklerin acil sağlık hizmetleri içindeki payı artmakta, bununla birlikte acil tıbbi müdahale yetkileri genişletilmektedir. Bu kalabalık aile ‘Pardır’ dernek kurarak faaliyetlerini genişletme yoluna gitmişlerdir (3).

Gelecekte Paramedik Eğitimi

Acil tıbbi hizmetlerin görülmesinde ve hastaların daha kaliteli ve daha güvenilir bir acil sağlık hizmeti alabilmesi için paramediklerin 4 yıllık bir fakülte eğitiminden geçirilerek tıbbi alt yapıları tam anlamıyla güçlendirilmelidir. Hastaları daha iyi bir şekilde değerlendirebilecek tıbbi bilgiye sahip olmaları için mesleki eğitimleri boyunca gerek teorik alt yapılarının gerekse uygulamalı eğitimlerinin ciddi, disiplinli ve özveriyle sağlanması gereklidir (6). Acil tıbbi müdahale gerektiren hastalara daha kaliteli ve daha güvenilir hizmet vermenin yanı sıra yerinde ve zamanında gerekli olan acil tıbbi müdahaleyi uygulayarak hastaların yaşam kalitesini artırmak ve sağlık sisteminde maliyetleri azaltarak sağlık harcamalarında tasarruf sağlamak için paramediklerin mesleki eğitimlerinin baştan sona yeniden değerlendirilmesi öncelikli hedef olmalıdır.

Görevlerinin çok hassasiyet göstermesi nedeni ile hastane öncesi sağlık hizmetleri konusunda iyi bir tıbbi bilgi ve beceriye, teorik tıbbi bilgilerinin yanı sıra güçlü bir uygulama yeteneğine sahip olabilmeleri için, mevcut bilgi, beceri ve tutumları hizmet içi eğitimlerle sürekli güncellenmelidir (4).

Trafik kazalarında, patlamalarda, zehirlenmelerde, doğal afetler ve toplu yaralanmalar gibi hayati tehlike arz eden durumlarda hasta ve kazazedelerin aciliyet durumlarını tespit ederek ve triyajı yöneterek aciliyet sırasına göre sıralamak tıbbi bilgi ve deneyim isteyen bir iştir. Acil hastaların durumunun iyi değerlendirilerek doğru bir tıbbi girişimin yapılması oluşabilecek ikincil kazaların ve hastalıkların önlenmesinde çok önemli bir etkidir. O an devam etmekte olan ve hayati tehlike taşıyan durumun önlenmesinin yanı sıra hayati tehlikenin ortadan kaldırılmasını sağlarken başka bir kalıcı hasara sebebiyet vermemek için paramedigin dikkatli ve özenli bir şekilde hızlı tıbbi müdahale yapmasını gerektirir. Ancak risk yönetimi bilgisi

olan paramediğin sahada etkili hizmet vereceği unutulmamalıdır (7). Triyaj canlandırmaları ile hastane öncesi acil olaylar simülasyon yolu ile iyi bir şekilde prova edilir ve paramedik sağlık personeline kavrattılırsa, 112 acil sağlık hizmetleri başarı ile yürütülür ve sonuçlandırılır (8).

Sonuç olarak; paramediklerin eğitimi ve acil hizmetlerin yönetimi için aynı uçak pilotlarında olduğu gibi üç ayda bir simülasyon, acil, afet senaryoları ile eğitilmeleri özellikle sel, deprem gibi problemlerle yüz yüze kalma ihtimali yüksek olan ülkemizde gereklidir.

Paramediklerin mezuniyet sonrası uzmanlaşmaları arzu edilen bir durumdur. Hastane öncesi sağlık hizmetlerinin yönetimi sağlık yönetiminin önemli ve ihmal edilmemesi gerekli konularından biridir.

Kaynaklar

1. Adnan Menderes Üniversitesi web sitesi. www.akademik.adu.edu.tr adresinden 27.11.2012 tarihinde erişilmiştir.
2. http://www.nursepoint.com.au/Books/Emergency_and_Trauma_Care_Chapter_9.pdf adresinden 05.05.2011 tarihinde erişilmiştir.
3. www.parder.org.tr adresinden 27.11.2012 tarihinde erişilmiştir.
4. http://www.thems.org/specialty_care.htm adresinden 05.05.2011 tarihinde erişilmiştir.
5. Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları. www.osym.gov.tr/belge adresinden 27.11.2012 tarihinde erişilmiştir.
6. Tentillier E, Heydenreich C, Cros AM, Schmitt V, Dindart JM, Thicoipe M. Use of the intubating laryngeal mask airway in emergency pre-hospital difficult intubation. *Resuscitation* 2008;77:30-4.
7. Jones JH, Murphy MP, Dickson RL, Somerville GG, Brizendine GG, Brizendine EJ. Emergency physician-verified out-of-hospital intubation: miss rates by paramedics. *Acad Emerg* 2004;11(6):707-9.
8. Oktay C. Afetlerde Hastane öncesi Müdahale ve Triyaj. *Sted* 2002;11(4):136-7.

İletişim:

Yrd.Doç.Dr. Sadiye Yolcu
Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi
Acil Tıp Anabilim Dalı, Yozgat, Türkiye
Tel: +90.505.3596731
E-mail: sadiyeyolcu@yahoo.com